List 48. **NOVICE** Tečaj XXII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 30. novembra 1864.

Gospodarske stvari.

O letnem zboru kmetijske družbe kranjske.

Ob kratkem naznanjamo danes dogodbe letnega zbora, kteri je bil 23. dne t. m. v Ljubljani, in v kterem se je snidilo 44 udov; pridržuje se za prihodnje liste obširniši popis.

Zbor je pričel predsednik gosp. F. Terpinc z ogovorom, dokazovaje, da se kmetijskim gospodarjem tudi pri nas ponuja po vseh straneh djanska prilika za čedalje veči napredek, ako se ga le hočejo poslužiti. — Potem je tajnikov adjunkt gospod A. Brus priobčilzboru važniše opravila, ktere je glavni odbor dovršil po lanskem zboru do danes. — Za tem je naznanjal družbeni tajnik dr. Jan. Bleiweis naznanila in predloge družbenih poddružnic, med kterimi je naznanilo ložke poddružnice s posebnim veseljem bilo sprejeto, ktero pripoveduje marljivo prizadevanje te poddružnice za povzdigo sadjo- in murboreje; — veliko pozornost vseh pričujočih je izbudilo pismo poddružnice metliške, ktera z gorečo besedo razodeva potrebo, da se železnica napravi, ktero je zagovarjal že trgovec ljubljanski gosp. Jož. Pleiweis in ktera bi okrajni metliški in črnomeljski, pa tudi sploh dolenski strani, ktero zapéra strašni Gorjanec, pomagala proti Ljubljani in Karlovcu; vsi njeni predlogi so bili enoglasno sprejeti. Gospod predsednik je dodal tem železničnim predlogom tudi predlog za napravo železnice iz Ljubljane v Belak čez Gorensko in zbornikom pokazal zemljovid železnic, iz kterega se je razvidilo, kako redko vsejane so železnice še dandanašnji v našem cesarstvu memo druzih držav. Tudi predlog poddružnice vipavske zastran premembe vinogradske postave je bil obširnejše prevdarjan. Ravno tako so bili tudi vsi ostali predlogi druzih poddružnic v prevdarek vzeti. — Na vprašanje ravnatelja tukajšnje c. kr. colnije gosp. dr. H. Costa-ta je odgovoril dr. Bleiweis, da je c. k. državno ministerstvo zdaj dovolilo asekuracijo za živino pod imenom „Taurus“ za vse dežele našega cesarstva, in da najbolje kaže, da gospodarji naše dežele stopijo v to zavarovavnico. — Med pričujočimi družbeniki se je dalje oglasil gosp. J. Guttman in nasvèt predložil, naj družba prosi deželnega odbora, da se nova kmetijska šola za Kranjsko brž ko brž ustanovi; temu predlogu je gosp. dr. Orel dodal še predlog za oprostenje izvrstih kmetijskih učencev od vojaščine; obá predloga sta bila z veliko pohvalo sprejeta. Pri tej priliki je zbor na predlog predsednikov vsem gospodom, ki so bili učeniki v dosedanji kmetijski šoli, zahvalo izrekel, kakor tudi gosp. Maliču za veliko delavnost pri novem zidanju kovaške šole. Gosp. F. Schmidt je predložil, naj se zbor danes hvaležno spominja našega nepozabljivega Pirca unikraj morja; zbor je vstavši potrdil gosp. Schmidtov predlog. Potem je g. Schmidt še pokazal novo predivo, ki se dobiva iz grahovih steblic, zlasti iz sladkega graha, in se ponudil, da rad dá tega graha z višnjevim stročjem za poskušnjo, kdor ga želí. — Zdaj je gosp. dr. Orel zboru naznanil, kako je bilo letos s svilorejnim odborom. — Za njim je gosp. J. Guttman razložil silno potrebo, da se ustanoví na Kranjskem — saj v Ljubljani, Novomestu in Postojni — posojilnica, ktera bi kmetom dajala denarja na upanje, in zboru predložil načrt dotičnih pravil. Z nekako premembo, ktero je nasvetoval župan ljubljanski gosp. dr. E. Costa, je bil Guttmanov predlog sprejet. — Sporočilo o gospodarskem napredku s posebnim ozirom na deželo kranjsko je izostal zato, ker g. Feuserja ni pričujočega bilo. — Družbeni denarničar g. M. Pregl je naznanil družbi, da lansko leto so družbeni dohodki bili 9286 gold. 98 kr., stroški pa 8365 gld. 25½ kr., da tedaj se je prihranilo 921 gold. 72½ kr. — Sreberno svetinjo za pridno sadjorejo sta dobila Jak. Barega v Nadlesku in Matija Težak iz Rozalnika. — V glavni odbor so bili voljeni gosp. F. Schmidt in gosp. And. Malič (obá že večletna odbornika) in namesti umrlega župana gosp. dr. E. Costa, sedanji župan ljubljanski. — Volitev novih udov se je dovršila po predlogih.

In tako je bil zbor končan. Da je važne rečí obravnaval, kaže pregled, kar se je godilo v zboru. Da pa nekterim korespondentom ne vstreže, če bi kmetijska družba iz peska znala tudi zlato delati, nikoga ne briga, kdor bere časnike in vidi, kako napadajo enaki ljudje štajarsko, koroško in dunajsko družbo in vsako drugo, da ne hodijo same orat po deželi, cepit dreves in Bog zná, kaj še. Vprašanje je le to: zakaj ti ljudje, kteri vse tako dobro vejo o kmetijstvu, samí ne delajo predlogov družbam in jim ne pokažejo djanske poti za izpeljavo vsega tega? Gotovo bi jim kmetijske družbe, naj so udje ali ne, bile za to hvaležne. Kritikovati z besedami je lahko — delati pa je vse drugo; delo pa ne obstaja v jalovi pisarii sami!

Skrb za ptice,

kmetijstva najbolje prijatlice.

Če tudi ne brez težav, vendar je prijetno kmetiško življenje. Vzhajoče solnce zbuja na delo, in zdajci ptički zažvrgolé po drevju, ter poljedelca razveseljujejo z mičnim svojim petjem. Al žalibog! da čedalje manj vidiš milih ptičkov po drevju in grmovju skakljati; kajti njih neusmiljeni zatiravec — od Stvarnika z umom ob-

darovani človek — povsod jim zanjke nastavlja, češ, da par soldov za-nje vgrabi, da si more tobaka ali kanček smrtnostrupne žganjice kupiti, zraven pa ne pomisli, da tako ravná proti namenu modrega Stvarnika, ki je ptice stvaril nam na prid; ne spomni se, da Bogu in sebi z lovljenjem ptic dragi čas krade, kajti pogostoma celi dan čepi za grmovjem, predno kako ptičico vloví, pozabivši, kako koristne so mile ptice poljedelstvu in obče kmetovanju. Brez ljubih ptic bi se rastlinstvo le slabo gleštalo, ker ptički pospešujejo kmetovanje, tako kakor ga tisuč in tisuč ljudí ne more. Zatoraj vsakteri umen kmetovavec skrbí, da se zeló koristne lastovice, zebe, senice, kraljički pod njegovim poslopjem ugnjezdijo, snaži votline na drevji, deva dilice nad luknjo tako, da va-njo ne dežuje. Kmali se ptičice v tako osnažene in pripravljene votline vgnjezdijo, pa svojemu dobrotniku trud stoterno poplačujejo. V potrjenje, da noben še toliko umen človek z vsemi svojimi napravami in naredbami nikoli ne bo pokončal toliko mrčesev, kakor ptički, pripoveduje slavni Friderik Čudi to-le: „Na nekem vrtu je bilo na treh vrtnicah blizo 3000 listnih uší; spustijo na nje senico, ktera je v malo urah vse mrčese do dobrega pobrala, ter vrtnice popolnoma osnažila. V neki hiši so opazovali, da je penica — Rothkelchen — v eni uri nad 900 muh polovila. — Dve ponočni lastovici ste zvečer v četrt ure pokončali trume in trume sitnih komarjev. In kako zeló hasnovite so senice sadnemu drevju pa tudi drugemu lesu, ker pokončevajo jajca istih mrčesev, ki se prejci imenujejo, in ki drevje po lesu vidoma ugonobujejo. Ena sama predica v enem poletji blizo 800 jajic zleže, kterih senica s svojimi mladiči več tisuč en dan pokončá. Zlatoglavčki poleti in pozimi preiskujejo drevje, ter mrčese iz najglobokejih škorjevih poklin najdejo in požró. — Sosebno so pa senice vrtom na veliko korist. Grof Kazimir Wodzicki to-le pravi: „Leta 1848 so bile gosenice — imenovane Bombyx dispar — vrtno drevje tako oglodale, da je čisto golo bilo. Jeseni vidim po drevji milijone in milijone jajic, ktere so bile vse kosmate. Zaukažem tedaj, naj jajčica obirajo; al kmali se prepričam, da tako obiranje me bo drago stalo, in da še toliko ljudí ne bo moglo jajčic obrati. Bal sem se, da bode vse drevje usahnilo. Al pozimi pridejo trume in trume senic in zlatoglavčekov; gosenčinih zaleg je čedalje menj, in leta 1850 so bile marljive ptičice vrtno drevje tako že očedile, da je v vigredi jako živahno ozelenelo.“

In kako zeló ubogo vrabce črtimo, preganjamo in lovimo, in vendar so nam jako koristni. Dva vrabca s svojimi mladiči v tednu nad 20.000 gosenic vlovíta, toraj jim noben pravičen človek ne bo zameril, ako si včasih v poboljšek češinj ali prosá poiščejo ali se pa v rež in pšenico zaletijo, saj te zrna kmetu stoterno poplačajo. — Še groznovitneje pa ljudje sove preganjajo. Divji hruš in truš po vsi hiši, celó po soseski gré, kadar kak neusmiljenež sovo usmrti; z veliko slovesnostjo jo na kaštne vrata pribijejo. Al je ta, dasitudi ostudna živalica, vredna tacega zasramovanja za veliki hasen, kterega nam podeli s tem, da toliko hostnih žužkov, nočnih lepirjev in miš pokonča? Angležki naravoslovec Whiti je opazoval dve sovi, ter je vidil, da ste vsakih pet trenutkov v gnjezdo eno miš prinesli. Ali ni potem takem sirov, neotesan in nehvaležen vsakteri, ki take zeló koristne živalice muči in pokončuje? In koliko je ptic, ki le od mrčesev, polžev, pajkov živijo, ki torej nikomur škode ne učinijo; taki ptički so: penice, škorci, drozgi, senice, zebe, lastovice, strnadi, žolne itd. Eni mrčese po drevji pobirajo, drugi jih iz škorij izkljuvajo, eni v zraku med letanjem lovijo, drugi spet iz tál ali iz zemlje rijejo. Tako je modri Stvarnik vsaki živalici zaukazal po svoje se živiti; al krona vseh stvarí Božjih je človek; le njemu je Stvarnik dal pamet, po kteri se od vseh drugih stvarí loči, postavil ga je gospoda nad vse stvarí, naj bi mu na prid in korist služile. Al nehvaležni človek preganja, muči in mori stvarí, ktere je Bog na svet postavil, naj bi človeka razveseljevale in pri delu podpérale. Toraj, vi duhovni in učitelji! ne opuščajte nobene prilike, ljudstvo podučevati, da je znamenje največe nehvaležnosti do Boga, kadar kdo mile ptice preganja, — vi županje! pazite dobro po svojih županijah, da se ptice v miru puščajo, ter kaznujte njih lovce, — vi stariši! nikdar ne dovolite otrokom svojim ptičicam zanjk nastavljati, ter jih resno svarite, da kaj tacega ne trpite.

Iz Pliberca.

T. M. Štantetov-Šentvidski.

Korist ljubljanske kovaške in živinozdravilske šole.

Sad tiste šole, zoper ktero sta Deschmann in Krommer toliko ongavila, se v domači naši deželi pa tudi na tujem kaže tako vesel, da se prav očitno vidi, kako piškavo je vse besedovanje nasprotnikov. Mnogi učenci so zdaj po deželi zeló obrajtani kovači in živinozdravilski pomočniki, ki so vsi okolici pomočniki in si pošteno dober kruh služijo; c. kr. okrajne gosposke jih rade rabijo za izvedence, kadar kje kaka živina zbolí ali pogine, v navadnih in kužnih boleznih; celó na Dunaji v cesarjevih štalah se s pohvalo vêde eden teh učencev; dunajska asekuracija za živino jih želí za izvedence v službo vzeti; — ravnokar pa je pisal v Ljubljano naš rojak gosp. lajtenant C. iz Českega, da njegov brat, ki je predlanskem v Ljubljani živinozdravilsko šolo dovršil in je letošnjo spomlad v vojake vzet bil (10. polk c. kr. kirazirjev), se tako dobro obnaša, da je omenjenemu g. lajtnantu gosp. polkovnik (obrist) sam pisal, da ga je c. kr. ministerstvu vojaštva priporočil, naj ga še v dunajsko živinozdravnišnico za više izučenje vzame; akoravno še le novinec, vendar pri eskadronu namestuje živinozdravnika z veliko pohvalo svojega gosp. nadkonjika. — Take skušnje pač dosti kažejo veseli sad te ljubljanske šole, ilustrirajo pa tudi svetu Deschmann-ovo in njegovih tovaršev modrost v deželnem zboru.

Zgodovinski pregled najimenitnejših iznajdeb na polji umetnosti, ved, obrtnije itd.

Poleg Gallett-ovi „Allg. Weltkunde“ poslovenil

Dragotin Šauperl.

Po abecednem redu.

(Dalje.)

98. *Malanje na steklo.* Malanje na steklo (glaže in šipe) je menda deloma že prav zgodej iznajdeno bilo, toda malo urjeno. Poprej so imeli večidel le kakošno mozajiko na steklu, tako, da so podobe iz barvarskih steklenih koscev sestavljene in s svincem strinjene bile. Pravo malanje na steklo se je še le začelo v 11. stoletji, in sicer po boljših izgledih. Ali so Nemci svoje navade, cerkvene in samostanske okna s pisanimi steklenimi šipami kinčati, od Francozev ali Angležev naučili se, se ne dá več dognati; le toliko vemo, da sta imela v imenovanem stoletji že dva nemška samostana, v Tegernsee-u in Hiršavi pisane okna. Ta umetnost je bila po iznajdbi posteklinske malarije (malarija

v posteklino ali topljenino) zeló zboljšana, in je najbolj slovela v 15. in 16. stoletji. V 17. stoletji je zmiraj bolj in bolj hirala, in je v 18., ko se je vsa nova šega začela, skorej celó nehala, dokler ni v 19. v Mnihovem, Norimbergu, Rimu, Bruselji in Parizu zopet na svitlo prišla.

99. *Malanje s suhimi barvami* (Pastellmalerei) je menda že v 16. stoletji znano bilo; za iznajdeca imajo Vouet-a v Parizu (leta 1620). Leonardo da Vinci je neki večkrat s pasteljem malal; eden prvih takih malarjev bil je Jožef Vivien v drugi polovici 17. stoletja.

100. *Marele* (dežniki ali dežobrani), ki se dajo zlagati, so se začele najpoprej na Laškem konec 17. stoletja.

101. *Medoreztvo.* Skorej enake starosti kakor tiskarstvo je medoreztvo — iznajdba Nemcev. Najstarejši medorezi, kteri so še do sedaj hranjeni, so Rupreht Rüst-ovi v Avgsburgu, Martin Schön-ovi v Kulmbahu, in Izrael-ovi v Mehlinu, kteri trije umetniki so okoli leta 1440 živeli. Njih je posnemal Mihael Wolgemuth iz Norimberga († l. 1519); in še bolj izvrsten v medoreztvu je bil njegov slavnoznani učenec Albreht Dürer, kteri je od leta 1497 mnogo medorezev naredil. Na Laškem je menda Tomaž Finiguerra v Florenci prve poskusil. Dvobarvaste medoreze je Janez Bacholt leta 1491, mnogobarvaste pa Losmann leta 1626 dodelal.

102. *Meh (pihavnik).* Kakor Strabon piše, ga je iznajdel modroslovec Anaharsis 600 let pred Kristusom. Poprej so imeli v topivnicah mehove z usnjatimi stranskimi stenami, ktere so polagoma nehavale, ko je Janez Lobsinger v Norimbergu, v sredi 16. stoletja, lesène iznajdel.

103. *Menjice* (bêkselni, wechselbriefe). Menjice so se začele v prvi polovici 13. stoletja, in v kratkem, še predno je to stoletje minilo, je bila šega, po nakazih (asignacijah) plačevati in si plačati dajati, pri obrtnikih in kupčevavcih vsake vrste že prav vdomačena. Tudi papež Inocenci IV., kteri je protikralju cesarja Friderika II., deželnemu grofu Turingiskemu, Henriku Raspe, 25.000 mark srebra odločil, je ta denar l. 1246 pri nekem beneškem bankirju tako diskontirati (z odbitkom kupiti) dal, da se je v Frankobrodu opravilniku grofovemu izplačalo.

104. *Mikroskop* (drobnovid). Očalar Caharija Jansen v Middelburgu je menda konec 16. stoletja sestavljeni mikroskop ali drobnovid iznajdel. Prvi Jansenov mikroskop je imel Albreht, nadvojvoda avstrijski. Potem ga je dobil (okoli leta 1618) znani Korneli Drebbel v Alkmaru, kterega so zategavoljo tudi za-nja iznajdeca imeli. Neapolitan France Fontana si je v tem času tudi hotel čast iznajdbe prilastiti, toda njegove spričevala so le segale do leta 1625 nazaj, med tem ko so mikroskopi že leta 1621 na Nemškem precej znani bili. Prvi solnčni daljnogled je neki Baltasoris v Erlangu iznajdel.

105. *Mjilo (žajfa)* so v prvem stoletji po Kristusu Germani iznajdli. Kakor Plini in Galen pripovedujeta, so Rimljani mjiline oble in mjilo za lase dobivali iz germanskih pokrajin; in sicer je bil ta pridelek prav dober, toda njim samim celó nov. To mjilo je bilo, kakor ta dva pisavca mislita, iz bukovega pepéla in kozje mastí narejeno, in sicer je ta germanska žajfa boljša bila, kakor taista, ktero so sosednji Gali delali, kteri so ji apna dodajali.

106. *Mlativnica* od Voigta leta 1700 iznajdena, in odslej mnogo zboljšana.

107. *Mlini na čolnih ali ladijah.* V 6. stoletji po Kristusu nahajamo prve mline na ladijah, ko so Goti leta 536 Rim obsedali. Ko so namreč obsedniki 14 velikih dragocenih vodotokov rimskega mesta zamašili, in so tako javne kopalnice brez vode bile, pa tudi navadni mlini ob Janikulu hipoma obstali, je velika nevarnost lakote rimskemu vojskovodju Belizarju modro misel vdahnila, mline na ladijah napraviti, kterih še takrat nikjer ni bilo; na reki Tiberi so naredili prve.

108. *Mlin za bakrene plošče* (Kupferplättmühle) je leta 1590 Nemec Box v Londonu iznajdel.

109. *Mlin za furnire* (Fourniermühle), iznajdel ga je leta 1565 Renner v Avgsburgu.

110. *Močelke* (plibad, Infusorien). Prvi jih je opazoval Needham leta 1645; po iznajdenem mikroskopu jih je Leuwenhoeck leta 1756 kot prave živalice spoznal; O. F. Müller leta 1776 je že štel 400 rodov; med poznejimi opazovavci je posebno imeniten Ehrenberg.

111. *Mostovi viseči*, so bili v izhodnji Indii že dolgo znani; na Kitajskem so že neki v najstarejših časih mostove na verigah imeli; na Angležkem so prvi tak most zidali leta 1741. Ravno tamkaj so bili leta 1779 železni, in leta 1816 od Riharda Lee-a drateni mostovi iznajdeni.

112. *Mramoravina.* Izdelke iz mramora (marmorja) že v starodavnih časih nahajamo pri nekterih narodih, kakor to iz sv. pisma (beri: I. Kron. 29, 2; Est. 1, 6; Vis. p. 5, 15 itd.), in feniške zgodovine pozvedamo. Perzijski kralj Ahasver je imel v Susani grad, čegar dvor je bil z pisanim mramorjem pomosten, iz česar se vidi, da so mramor že veliko poprej za lepe izdelke rabili. Tudi Grkom je bil mramor že zgodaj dobro znan, in njih izurjenost v mramorovini je bila velika.

113. *Naturni samotisk* (Naturselbstdruck). Leta 1853, tedaj v najnovejšem času, sta iznajdla ravnatelj dvorne in državne tiskarnice, dvorni svetovavec Auer in opravilnik Worring na Dunaji tako imenovani naturni samotisk, pri kterem se ob enem udeležujejo tiskarji in naturoznanci, obrtniki in umetniki: in zatoraj se ta iznajdba po vsi pravici prišteva najimenitnejšim iznajdbam sedanjosti. Po njej se namreč celi rastlinjaki (herbarji), čipke, vezenine, sploh vse reči, naj še tako nježne grbe ali globe imajo, po originalu samem prav lahko in hitro pomnožiti dajo.

114. *Nogovičarske statve.* Po iznajdbi pletenja (štrikanja) je tudi Angež Viljem Lee umetne in zeló zahomotane nogovičarske statve (Strumpfwirkerstuhl) v letih 1564 do 1589 iznajdel. Kakor angležki pisatelji trdijo, je prvo takošno mašino leta 1589 dodelal. Ker je pa na Angležkem premalo podpore najdel, je šel, povabljen od kralja Henrika IV. na Francosko, in je v Rouenu nogovičarijo ustanovil. Tako je bila ta koristna iznajdba na Francosko prenesena, odkodar se je tudi na Nemško preselila.

115. *Nonius* od Petra Nuneza (tudi „Nonius“ imenovanega) leta 1540 iznajden. Takrat se je razumelo pod to besedo novo razdeljenje kroga po astronomičnih orodjih; iznajdec sedanjih s tem imenom zaznamnjenih meril je Vernier leta 1668.

116. *Note, sekirice muzične.* Muzičnih not ali sekiric so Grki, kteri še oktave poznali niso, blizo 1000 imeli. Iznajdbo sedanje notne sisteme nekteri Gvidonu Arezonskemu (Arezzo, mesto na Toskanskem) leta 1020 prilastujejo; tisto podobo, ktera tudi trpež tonov ali glasov naznanja, jim je po nekterih Franko Kolonjski (v sredi 13. stoletja), po drugih Janez de Meurs (Mêr) (v sredi 14. stoletja) dal. Najstarejše (po lesorezu) tiskane note imamo iz leta 1473; premakljive, kovinske tipe je rabil prvi Petrucci v drugi polovici 15. stoletja; tiskale so se note

na Francoskem že leta 1558; na Nemškem je pravo natiskanje sekiric še le Breitkopf na Lipskem leta 1752 vpeljal.

117. *Oblon, balon*, glej: „Aerostatična mašina.“

(Dalje prihodnjič.)

Národnost — in pa slepôta nekterih.

Res mora slep biti, kdor ne vidi, da dandanašnji vsak narod v Avstrii — ker ima Božjo voljo in cesarjevo pismo od 20. oktobra 1860 za-se — se poganja za to, da dobí popolnoma vse pravice, ktere so prva podlaga vsemu temu, da si po čedalje viši omiki zlajša in zboljša svoje življenje. In vendar žalibog, da se tacih slepih ljudí ne manjka, kteri res mislijo, da se bo dalo pravično to zahtevanje še kdaj zatreti in da bode vseh teh „norčij“, kakor jih imenujejo, zopet konec. Oj, kako slepi so taki ljudje, ki ne vidijo, kaj se po svetu godí in kako od 20. oktobra 1860, ko je zopet solnce blage ustave posijalo pred prag vsem avstrijskim narodom, vsako leto, kar se tiče národne zavesti pri mladih in starih, za deset let šteje, in kako vsakoršno zateranje po fizičnih postavah le toliko večo reakcijo rodí!

Odkod pa vendar izvira taka slepota nekterih? Vzroki so mnogoteri.

Nekteri izmed njih so tacega stanú, da ne pridejo z narodom v nikakoršno dotiko; občijo se le z ljudmí svojih misli, in če prav naleté včasih na kakega druzega človeka, tudi ne zvedó pravega zato, ker jih pozná in — molčí, ali pa, če je reva v možganih, se jim hlini in napeljuje vodo na njih mlin. — Drugi so zopet tako kratke pameti, da ne ene svoje, samostojne misli nimajo; le, kar beró v časnikih, kterih glavna naloga je, da „kulturo nosijo na vzhod“, to jim je evangeli; ti časniki pa imajo za vso Avstrijo le eno struno, po kteri naj hotè ali nehotè plešejo vsi njeni narodi. — Še drugi pa so tako zarujevéli v nekdanjem Meternihovem času, da res mislijo, da omika je le privilegija enega národa in po to privilegijo morajo segati vsi narodi. Kakor je nekdaj Napoleon nameraval vès svet v Francoza vtakniti, tako si mislijo nekteri dandanašnji, da vsa Avstrija mora v vsem nemška biti. V tem smislu si po stari in novi „Pressi“ in druzih enacih časnikih tolmačijo oni „Reichseinheit“ (edinstvo cesarstva) in črtijo in preganjajo druge, kteri le predobro vejo, da je tem možakom „Reichseinheit“ le plajšč, za kterim zakrivajo svoj „Grossdeutschthum“, tedaj je za njih centralizacijo skrita le germanizacija. Tem ljudém ne gré v glavo, da prava srčna edinost mnozih narodov se opira ravno na to, da vsak narod vživa enake pravice, — da narod ne zavida naroda za prednosti, — da vsak narod more po najbližji in najravniši poti — to je, po poti svojega (maternega) jezika doseči vse to, česar potrebuje za omiko in blagostan svoj. Ko bi ti centralisti, ki se še celó „liberalce“ (svobodnjake) imenujejo, le po veliki natori se ozrli in bi imeli kaj razumka za njene stvarí, saj bi vendar mógli viditi, da rožice raznih barv in dišav cvetó na livadi ena poleg druge, in livada ostane cela kakor je bila; da tičice prepevajo pod milim nebom v logu ena zraven druge in nobena izmed njih ne sili drugi svoje pesmi, pa se vendar njih mili glasi zlagajo v tako soglasje, ktero ušesa mika in srce veselí, in log ostane log, kolikoršen je bil. Kako, da tako tudi vsi narodi mnogojezičnega našega cesarstva, drug zraven druzega, v miru in ljubezni ne bi živeli kot bratje v vsem enacih pravic? Ta razlika je Božja naredba; po kteri pravici se ji mora malopridni človek zoperstavljati? Vsak narod ima pravico do tega, da vsak njegovih ljudí veljá za človeka v državi; ako se mu pa njegov jezik jemlje, kteri je sredstvo, da po najkrajši poti dospè do potrebne omike, se mu jemlje popolna veljava njegova, ker drug človek mora namestovati njega, da mu pové, kar on sam iz pisma ali knjige ne more izvediti, v ptujem mu jeziku podanem. Nekdaj, ko so časi bili še bolji, ko ni bilo za vsak kos kruha desetero ust, ni bilo ljudstvu poduka in omike tako sila treba, kakor dandanašnji, ko nas je deset namesti enega in se kolo napredka tako silno vrtí, da vsak je revež, kdor zaostaja. Nekdaj je bilo dosti, da so le eni kaj znali, vsi drugi so tavali kot Božji voleki za njimi, — dandanašnji moramo vsi vsi, naj smo na kmetih ali v mestih, na poti omike naprej, da si moremo kruh služiti, davke odrajtovati in še drugim potrebam zadostovati.

To spoznavajo zdaj vsi narodi in v vsakem narodu vsi ljudje, kteri se že čutijo človeka. Zato pa se tudi širi národna zavest veselo po vseh okrajnah in tako krepko zbujena nikdar nikoli ne bo več otrpnila, ker otrpnost taka bi bila duševna smrt. Čas sedanji na vso moč terja omike (Bildung), omika pa národno veljavo, po kteri se pride do nje: Nemec pa poti svojega jezika, Magjar po svojem, Italijan po svojem, Slovan po svojem itd. Kdor je zaostal, ta mora toliko bolj hiteti, da prihití, kar je zamudil. Kdor dandanašnji hoče kak narod podučevati in omikovati s ptujim jezikom, dela prav tako, kakor da bi človeka posadil na okorne kola in bi ga vozil po ovinkih do namenjenega mesta, namesti da ga posadí na železnico, ktera ga hitro in naravnost pripelje, kamor je namenjen.

To dobro spoznavajo narodi dandanašnji, — zato so slepi, ki vsega tega ne vidijo, ali ki, kakor neka ptica, skrivajo glavo svojo pod perute, da ne bi vidili, kar se godí po svetu.

Národna pravljica.

Zakaj ni na Krasu studencev?

Ko sta Bog in sv. Peter po svetu hodila, prideta enkrat tudi na Kras. Nekega večera prosita pri neki hiši, da bi ju prenočili. Krašovci, gostoljubni ljudje, jima brez nerganja obljubijo prenočišče. Stopita tedaj v hišo, se vsedeta za mizo pa večerjata. Imela sta pri sebi tudi gnjat; nekoliko si je vrežeta, ostalo zavije sv. Peter v papir in dene v torbico. Po večerji jih prosita, da bi ju peljali spat; na to jima pokažejo na neko slamo. Ko zaspita, pridejo nekteri potuhnjenci, vzamejo gnjat iz torbe, vtaknejo va-njo čok in zavežejo zopet, kakor je bilo poprej. Drugo jutro vstaneta Bog in sv. Peter, se poslovita in gresta dalje. Čez nekoliko časa hočeta zajtrkovati. Peter odveže torbo, zagleda v nji čok namesti gnjati, se vstraši ter reče Bogu: „Krašovci so naji opeharili za gnjat.“ „Naj nas le, reče Bog, jedli bodo, pa piti ne bodo imeli kaj.“ Pri tej priči vsahnejo vsi studenci, in od te dôbe ne vrejo več.

F. O. P.

Tri dni v Zagrebu. *)

Spisal Dr. Ž.

(Dalje.)

Dospela sva sedaj z gosp. profesorjem do „mirne kolibe“ ali utice, ktera stojí v sredi sadnega vrta in je

*) Ne moremo si kaj, da na opazko referenta o koncertu „Kola“ v 33. broji „Naše gore list“ ne bi pitali gospoda pisatelja: ali čita „Tri dni iz Zagreba“?? Ako čita te pisma, priznati mora, ako je poštenjak, da so polne živega poštovanja do južnih naših bratov. Mi pa ker dobro poznamo pisatelja onih pisem, dostavljamo še to, da bi južno slovanstvo presrečno bilo, ako bi le dosta tacih „hrvato- in slovenofobov“ imelo! Vred.

sestavljena iz surovo obsekanih drevesnih debel. Soba tù v nasprotji z uno v lovački koči je z elegantnim pohištvom najnovejše šege napolnjena; male slike brez posebne cene pokrivajo stene zanimive sobe; na mizi pa ležite dve knjižici, ena hrvaška, ena nemška, napisane s pesmicami moraličnega smisla, kteri bi se morebiti pohodnikom mirne te utice vsiliti utegnil, ako bi resno premišljevali krasoto narave in njenega vsemogočnega Stvarnika. Prepisal bi bil prav rad ono hrvaško z rečnimi resnicami napolnjeno knjigo, pa zarad pičlo primerjenega časa, še bolj pa zarad okoli švigajočih krinolin, ki so bile z nama vred tisti čas v sobici, sva prebravši one knjižice z gosp. profesorjem zapustila to, vsaj tistikrat „nemirno“ kolibo. Pravijo, da je ta kraj gosp. kardinalu v celem perivoju najljubši in da mnogokrat tukaj biva. Obdana je „mirna koliba“ okoli in okoli s sadnim vrtom; posebno jabelk stovrstnih plemen nahajaš tukaj in vsako drevo ima napisano svoje botanično ime. Zapustivša sadni vrt in najdaljši kraj parka objel naji je zopet kmali temnozeleni, gosti gaj, polno duhtečega hojevja. Zavila sva sedaj „klobaso“ svoje hoje na desno stran proti „ribarski kolibi“, memo dveh ali treh paviljonov poleg malega v goščavi skritega, tiho tekočega potoka. Kmali začujeva v daljavi šumenje padajoče vode in v malo trenutkih stopivša iz goste hoste zagledava „ribarsko kolibo“ iz samih breznih deblov prav okusno sestavljeno; pred nama pa razprostira se precej obširen ribnjak, polno žlahnih rib. Zraven poetične, toda le za toplo poletno vreme sezidane „ribarske kolibe“ pretaka se oni pred imenovani potočic v ribnjak, delaje mali vodopad ali slapeč. Poleg ribnjaka čez elegantne male mostiče prideva do neke z gostim bičevjem in trstjem zarasene ograje, ki je vlažno prebivališče ščitonosnim želvam. Zapustivši ta kraj hitiva dalje ter dospeva do dvoje nadstropij visoke lepe hiše, namenjene sviloreji in do priprav za čbelarstvo; toda mudilo se nama je, da ni mogoče bilo ogledavati bolj na drobno teh, kakor tudi še druzih, zeló mikavnih, za umno gospodarstvo preprevažnih naredeb. Sedaj prideva do velikanske švajcarije; hlevi njeni so napolnjeni z najlepšimi govedi švicarskega plemena; srce mora vsacemu gospodarju veselja igrati, ako vidi polne posode prelepih, jako snažnih krav, med njimi vrlo velikega in močnega junca, kterega gotovo noben radoveden pohodnik „Maksimira“ ne prezrè. Od švajcarije proti belvederu je perivoj zeló ljubljanskemu mestnemu logu (Stadtwaldu) podoben; ravno pokošena otava nama je tù prijetno naproti vonjala in čedno opravljeni težaki in težakinje so veselo žvižgaje in prepevaje dišečo mrvo v kopice grabili. Še nekoliko korakov po preozki stezi pa bila sva pri krasni v gotičnem skladu novo sezidani kapeli sv. Jurja, obdani z jako lepo ograjo iz vlitega železa. Tudi tukaj je nekdo stal, čegar posel je bil, od pohodnikov šestice pobirati; vedno to dajanje darekov pri vsi lepoti in krasoti perivoja se vendar nazadnje človeku nekako priskuti ter mu veselje kalí. Stopim v malo pa vrlo lepo cerkvico, posvečeno sv. Jurju, čegar podoba je v edinem oltarju v zlatu se lesketajoča „en basrelif“ iditi; okna kapeline so z lepimi steklenimi slikarijami zaljšane, ktere delajo, da vlada v malem prostoru neka udotvorna k počitku vabijoča pol tmina. Klopi cerkvice so mojstersko mizarsko delo iz zapornice Lepogavske. Čuditi se ni, da prevzvišeni kardinal želí po soji smrti na tem prijetnem, k večnemu spanju kakor nlašč pripravnem kraju v kapelino rako položen biti in tù svoj zadnji sanj spati. Od kapele dalje proti vhodu je steza zopet nekoliko širja, in trajalo ni dolgo, da dospemo do „jezera“, kjer v mali, z leseno streho kri postaji dve elegantne dvo- in tribojne ladjice prijetno zibaje se stojite ter vabite memogredoče popotnike, da poprimejo krmilo ter po jezercu vesljaje in prepevaje se radujejo prelepe narave, kteri dodaja še umetnost, česar ji pomanjkuje. Tudi mi smo se zibali po prijazni vodici, dokler nas ni zahajoče solnce opomnilo, da moremo stopiti iz ladje. Nazaj gredé podamo se v gostivnico pri velikem vhodu, kjer smo se po tolikem trudu enmalo oddahnili in s precej dobro jedjo in pijačo okrepčali. Odpočivši si nekoliko zapustili smo ta biser Zagreba, krasni perivoj, ves primeren ponosu stolnega mesta trojedine kraljevine, kteri se mi je neizbrisljivo v spomin vtisnil in kteri že sam obilo poplača, da potuje Slovenec k sosednim svojim bratom.

Krenili smo jo po véliki cesti, obsajeni s topolovim drevoredom, nazaj v mesto. Ker je cesta izpeljana po motozu, dospeli smo v dobri četrt uri v predmestje, k župni cerkvi sv. Petra, in kmali potem tudi domú.

Pri vsi naši hitrici je že odbila ura tri četrt na osem, in ni časa bilo se dolgo obotavljati, da pridemo v „narodno zemaljsko kazalište.“ Stopivši v gledišče me krasna plinova svečava razveselí; celo gledišče je jako podobno ljubljanskemu, posebno kar se tiče velikosti, kinča in lož. Komaj da smo sedli v fotêle, že pričela se je glasba, in radostnega srca poslušal sem quodlibet sestavljen iz samih slovanskih melodij, med kterimi ste bile vpletene tudi naše domače pesmici „Pridi Gorenec“ in „Mila lunica“. Predstavljala se je „Marija Tudor“ ili tri dana iz života jedne kraljice; žaloigra v 3 slikah in 4 činih od Viktora Huga. Nenavadni, skorej bi rekel, sveti občutki navdajali so me, ko odgrnivši se oder prvikrat od leta 1848 začujem na javnem odru mile slovanske glasove, dragemu mojemu maternemu jeziku sorodne glase, v prelepem čistem govoru. Očí so se mi veselja lesketale, in kakor bil bi začaran, poslušal sem ne ganivši se, bolj pazé na lepo doneče slovanske glasove, kakor na čin igre. Mislil sem večkrat, da govoré igralci slovenski, tako močno podobno je hrvaško narečje našemu. Kritike o igralcih ne bom pisal; le to rečem, da so nekteri za provincijalni oder izvrstni in dabi se v Ljubljani srečne šteli, ako bi enako sestavljeno deželno slovensko gledišče imeli. Trajala je žaloigra „Marija Tudor“ do 11. ure; pohod kazališta bil je srednji, posebno lože bile so prazne, menda zato, ker je gospôda v tem času večidel še v toplicah ali pa na kmetih; popolnoma pogrešal sem prostega ljudstva; v Ljubljani bi bile „zračne višave“ ali tako imenovane galerije preobilo natlačene prostega ljudstva, kakor že leta 1848, ako bi se igre slovenski predstavljale. Ker se pa pravičnim tirjatvam naroda noče ugoditi, mora vsaki ravnatelj ljubljanskega gledišča zgubo trpeti, in jo bode trpel, dokler ne bode spolnil, česar je letošnji ravnatelj Caliano obljubil, do danes pa še ne izpolnil.

Po dokončanem kazališču se podam domú; medpotoma pa srečam nekoliko hrvaške mladine, šetajoče po „Zgornji Ilici“, ktera je krepko prepevala Vilharjevo pesem „Ne udajmo se“.

In tako je minul drugi dan mojega bivanja v kraljevem Zagrebu. (Dal. prih.)

Hrušica.

Kedar solnce teka trudno
V sinje morje se topí,
In njegov poslednji žarek
Z mračnih hribov se gubí,
Grem pod lipo, se usedem,
In strmim v daljavo tje,
Kjer čez Hrušico visoko
Stara cesta vije se.

Noč zagrne zemlji lice,
Glasne pevke vtihnejo,
Hladne sape se igrajo
V gostem listji nad menoj,
Šumotljanje njih me vabi
Trudne stisniti očí,
Duh zamišljen v čase davne
Pa budeti me velí.

Zdaj prisije luna čista
Zvezd obdana na vrhé,
Mi razsveti temne klance,
Kteri se krivé v dolé;
Ino jasno ko po dnevu
Vidim čudne potnike
Truditi po njih na goro,
Ino ž nje v nižave se.

Vidim hrabre Galijane,
Ki jih pelje Belovez,
Vodja skušen, v južne kraje
Po preseku ozkem čez.
Vidim čete krvosrdne,
Ki jih goni mnogo let
Rim ošabni, plena hlepni,
V jutrov in polnočni svet.

Vidim vojsko hoje sito,
Ki iz Sremskih mest zidin
Žene jo nad Gordijana
Nepošteni Maksimin.
Vidim trume bojoslavne,
Ki derejo ko vihár,
Kamor stopati velí jim
Teodozi, verni car.

Vidim Gote črnomorske,
Ki se selijo v zaton,
Da pred njih krdeli trese
Se mogočni Stilikon.
Vidim Hune grozovite,
Ki drví jih prek gorá
Spred Emone tjè nad Oglej
Šiba božja Atila.

Vidim silne Longobarde,
Ki s pogorja se valé
Tje v ravnotno Furlanijo,
Dol' na Padove bregé.
Vidim divjih Ogrov roje,
Ki iz Tisinih ravnin,
Dirjajo v skok nad Hugóna
Mim pavijskih podrtin.

Vidim Turke krvoločne,
Ki pokupoma ležé
Pokončani v trdem boji
Na planoti vštric cesté.
Vidim cenjene junake,
Ki vriskáje tečejo
Zvršit pravdo z Benečani
Pred Gradiško stiskano.

Gost oblak zakrije luno,
Potnikov ne vidim več,
Mislim, da stoletne svade
Je končal krvavi meč;
Al bobnjenje in rožljanje,
Ki ga čuje spet uhó,
Mi je porok, da narodi
Nad narode vnovič vró.

Hrup poneha, dan zazná se,
Zlato solnce približčí,
In veselo pevka vsaka
Svojo pesem žvrgolí.
O da bi jim njih veselja
Ne kalil prihodnji čas,
Da bi nikdar jih ne glušil
Bojne trombe jari glas!

Fr. Svetličič.

Dopisi.

Iz Pešta. = Srbska mladina, ki se učí v Peštu i Budimu, napravila je 26. nov. srbsko besedo v dvorani gradjanskega strelišča v Peštu. Čisti njen dohodek namenjen je spomeniku, ki se če postaviti Vuku St. Karačiću. Red tej besedi bil je: 1) Sablja moja, pel Lik; 2) Bratubica od g. Jakšića, deklamoval St. Malešević; 3) Overtura iz opere „Hunjadi", igrale ste jo na glasoviru gospé Pava Dukina i Tasa Stankovićeva; 4) Talijanska i srbska pesem, pela gospá Milica Martinovićeva; 5) Bivali Čehove, pel Lik; 6) Čežnja na moru od Vilmersa i srbske pesmi v varijacijah od K. Stankovića, na glasoviru igrala gospá Micika Dukina; 7) Car Dušan od P. Preradovića, deklamovala gospá Mieva Dukina; 8) Svatovac v varijacijah, na glasoviru igral g. Stanković; 9) O srbskih národnih pesmih, branje, in 10) „Evo desnice...", pel Lik. — Po besedi plesali so: kolo, četvorko, čardaš, mazurko i trambljan, Paraćinko i Smederesko.

Iz Maribora. *(Oznanilo.)* V čitavnici mariborski bodo pozimi sledeče besede in veselice: 4. in 18. grudna t. l. beseda s tombolo, 31. pa večerna zabava, 8. prosinca 1865 beseda s tombolo, 22. beseda s plesom, ravno tako 5. in 19. svečana, 26. svečana ples, 12. in 26. sušca in 23. mal. travna beseda s tombolo. Besede se začenjajo ob pol 7., druge veselice pa ob 8. zvečer. Ob enem se tudi naznanja, da imamo vsak torek in vsako saboto pevske vaje, vsak petek čitanje slovanskih beril, vsak četrtek streljanje s pušico, in vsako sredo ob dopuščenih časih plesne vaje; vse to zvečer ob pol 8.

Odbor čitavnice.

Od Trebovlj na Štajarskem 26. nov. * Trese se mi roka naznanjočemu strašno nesrečo. Danes zjutraj ob šestih grejo v premogove jame gosp. Maurer-jeve prednik knapov, en tesar in en kovač, da ogledajo, kako je kaj z ognjem, ki že davno ondi tli, in je pred tednom zopet hujši goreti začel. Ker pa le nobenega ni nazaj, gré drugih 4 v jamo; al groza! vse une najdejo mrtve; zadušil jih je strup ogelnega sopara. Ležali so tako, da se je vidilo, da so mislili že iz jame iti. Ni jih bilo moč zopet oživiti. Prednik knapovški N. Bric je bil še le 22 let star; prednik M. Borstner zapustí ženo in 6 otrok; tesar N. Stih zapustí ženo in dvoje otrok, kovač pa troje otrok.

Borovlje na Koroškem 21. listop. A. Š. — Danes je bil za našo faro prav vesel dan: nova šolska hiša je bila blagoslovljena. Po dokončani sv. maši, ktero so peli tehant iz Kaple gosp. M. Čuden, smo se podali vsi v šolo, kjer so po blagoslovljenji prečastiti gospod tehant šolarjem in faranom v slovenskem jeziku lepo razlagali velike dušne in telesne dobičke vsake ljudske učilnice; zahvalivši se visokemu patronu in vsem dobrotnikom, kteri so k temu početju pripomogli; posebno ganljivo so visokovrednemu gospodu fajmoštru in gosp. učitelju otročiče priporočali, in stariše nagovarjali, da imajo doma z lepimi izgledi in nauki prilivati temu, kar bota una dva gospoda v šoli dobrega vsejala. Ko so g. tehant končali, začne srenjski župan, gosp. Ignac Just tudi v slovenskem jeziku govoriti, blizo tako-le: „Težavno delo je končano; veseli izročimo lepo hišo občni rabi, v prid ljubi mladini, pa tudi vsej fari. Ne morem si kaj, da ne bi vas opomnil, da se vedno hvaležno rajnega gospoda fajmoštra Jožefa Hojnika spominjamo, kteri so iz ljubezni do svojih ovčic na smrtni postelji pred 4 leti v svoji oporoki nam v ta namen 800 gold. izročili. Bog jim daj dobro! Naš srenjski odbornik gosp. Sebastijan Dovjak je nam prepustil lep vrteč brez plačila, da so zidarji svoje delo začeti in dovršiti mogli. Srčna zahvala Vam okrajni predstojnik žl. gospod August Steinberg, da ste zraven lastnega denarnega pripomočka nam tako krepko pod pazduho segli, in nam pri visoki deželni vladi kot patronu tolikaj pripomogli, da nam je lepa podpora od 1500 gold. v denarjih došla. Lepa zahvala Vam gosp. baron Silbernagl, da ste nam večidel materiala brez plačila darovali. Posebna zahvala pa tudi Vam, Vi srenjski svetovavec gospod Filp Pošinger za Vašo pomoč; nam vsem je znano, da ste se Vi največ trudili, tudi kakor delovodja največ prestali, pa vse delo prav mojstersko izpeljali. Zahvalujem se tudi Vam, predstojnikom puškarskega rokodelstva, da ste nam iz svojega rokodelskega zavoda 800 gold. darovali. Lepa hvala pa tudi Vam farmanom in dobrotnikom, kteri ste k temu dobremu početju kaj pripomogli. Ko bomo mi že vsi v grobu počivali, bode še ta lepa hiša našem potomcem pričala, koliko mala srenja z lepo zedinjenimi močmí dovršiti more. Zdaj se tudi še do Vas obrnem, gospod okrajni predstojnik, in Vas v imenu vse srenje lepo prosim, da izrečete v našem imenu visoki deželni vladi našo srčno zahvalo za veliko nam dodeljeno pomoč; h koncu pa zakličemo še: živio naš svitli cesar Franc Jožef! In trikratno „živio" je donelo po učilnici. Vsi ginjeni smo zapustili šolsko hišo vrnivši se nazaj v farno cerkev, kjer so gospod tehant zahvalno pesem zapeli. — Šolska hiša stojí pred farno cerkvijo proti zahodu, in je res kinč vsej vasi; lepa je ni velika. Naj bi izhajalo iž nje obilo dobrega sadú po vsej srenji!

Iz Gorice 25. nov. — se „Novicam" piše, da je čitavnica 17. dne t. m. imela občni zbor, pri kterem so bile nove volitve upravnikov. Ker nam nikakor n mogoče v današnji list vtakniti obširnega popisa, kako bi bili radi, ga priobčimo drugi pot in danes dostavim le to, da gledé na mile hčerke čitavnićarske se je 1' dne t. m. spečena torta za nedeljo (20. t. m.) s pleso pocurkala. In s tem se je obhajala dveletnica g riške čitavnice, rojene 10. novembra 1862. Živila!

Iz Notranjske Bistrice 23. nov. — Sprejmite ljube „Novice“ v svoje dopise tudi nekoliko vrstic iz naše vasí, ktera je menda edina vas na Slovenskem, ki ima kazino in čitavnico. Povedati vam najpred hočem, na kacih nogah stojí naša mlada čitavnica. Veliko truda nam je prizadjala, predno smo jo osnovali; hvala gosp. učitelju Gerbec-u, ki si je pri tem največ prizadjal; pa trud je bil obilno poplačan. Odprli smo jo slovesno, veličastno 7. avg. t. l. Štela je takrat blizo 70 udov in sedaj jih ima blizo 90 in med njimi veliko tacih, ki so z vso družino vpisani. Časopisov slovenskih, hrvaških in nemških ima 14. Odkar smo jo odprli, smo imeli že tri krasne veselice. Zadnja je bila v nedeljo 20. t. m. Pele ste se dve lepi pesmi prav izvrstno in igrali so domači gospodje in gospodičine prav izvrstno mično igro „Županova Micika.“ Posebno so se skazali dobre igravce in za vsako veliko gledišče sposobne: gosp. C. in L. in pa gospodičini Špelarjeva in pa Ličanova. Godli so še precej dobro domači godci. Da bi nam le še pogosto čitavničini odbor take vesele večere pripravil! Pa saj nam je obljubil, da bomo se vsako nedeljo pozimi ali kaj koristnega učili ali pa prav pošteno in slovensko veselili. Povedal bi nam tudi kaj drage „Novice“ o naši kazini, koliko da ima udov, ktere časnike da dobiva, kako se tam udje kratkočasijo, kako da — nekterim vse poštenje — nekteri čez mlado pa čvrsto čitavnico zabavljajo itd. itd., pa saj veste, da se rad ne vtikam v stvari, za ktere mi je toliko mar, ko za lanski sneg, le toliko prosim nekterih jezičnih udov kaziniih, naj nas tako pri miru pustijo, kakor mi nje, in potem bo mir besedí. In to zahtevati imamo pravico! — Letina je letos pri nas srednja, zavoljo velike moče. Kako je naše vino letos, mi menda tudi ni treba praviti. Tako je, da gorje človeku, ki bi ga moral mnogo piti; če bi bil še tak pijanec, moral bi se spokoriti in poboljšati.

Pivčan.

S Pivke. — Huda nadloga, ki nas je sred meseca oktobra napadla, namreč živinska kuga, zdaj nekako pojenjava. Vsega skupaj se je pokazala v Postojni v 13 hlevih, v Orehku v 4, v Sajevčah v 1, in v Malem Otoku tudi v 1. Nekaj bolnega blaga je samo padlo, nekaj se ga je tudi bolnega pobilo, in večidel sumnega ravno tako poklalo. Od 9. novembra sem se bolezen nikjer ni več na novo pokazala, in tako imamo upanje, da nas bo nadloga v prihodnje pustila v miru. Čutili pa bomo nadsledke tega zlega nekaj časa; zakaj letina sama za-se ni bila dobra, o zaprtii je delo in zaslužek po večem zaostalo, živinska hrana se je močno porabila. — Križem paša je bila skozi in skozi kriva, da se je bolezen pri živini toliko razširila. Ni povsod navada, da bi jesenski čas po boljših, posebno mokrotnih senožetih križem pasli, ker vsakdo najraji svoje obvaruje in porabi; v teh straněh pa se o pomladi in o jeseni ne spoznavajo ptuji mejniki ne na slabih pašnikih, ne na dobrih travnikih; komaj se križem paša po njivah zadnje leta ustavlja, da je mogoče še kako repino ali korenjevo stvar na polji pridelati. To ni majhno zlo za tukajšno kmetijstvo; zguba se ne kaže samo o časih takošnje živinske bolezni, kakoršno smo letos skusili, ampak vsaki čas se zadržuje zboljšek in obilniši vžitek pri zemljiščih. — Pa še eno bi bilo vošiti pri živinici ali blagu (tukaj živino sploh imenujejo blago); naj bi tisto nekoliko več v nebeški blagostov izročevali, in je ne toliko po svoji napačni navadi ne molili (moliti koga se tukaj z lepo besedo pravi namesti kleti koga). Tudi živali so Božje stvarí; ni jih tedaj potreba tistemu izdajati, kteri se v evangelii imenuje morivec od začetka. Pravijo, zarečenega kruha se veliko sne — pa tudi zarotenega blaga gré veliko pod zlo.

Izpod Mihovega na Dolenskem. *(Očitna zahvala.)* Ker mila prošnja, ktero so oznanile „Novice“ zastran pogorelcev v Vinivasi v 40. listu t. l., ni bila brez sadú, je dolžnost podpisanega, da se vsem milosrčnim dobrotnikom in dobrotnicam v imenu pogorelcev prav lepo zahvaljuje za mnoge darove, ko so jim došli. Mili Bog naj jim jih stoterno povrne!

Jožef Orešnik, podfajmošter.

Iz Ljubljane. *(Iz seje mestnega odbora.)* Odbornik Malič se je odpovedal odborstvu; po večini glasov je sklenil odbor ga prositi, naj še ostane svoje dve leti. Župan je na nektere vprašanja odbornikov dr. Zupana, Rosta, Verhovca, Pajka in dr. Orela zagotovil odgovor v prihodnji seji in da bo zavoljo svečave ukazal, kar je treba. Gosp. Nušak-u se je prodalo 179 kvad. sežnjev mestnega zemljišča za 100 gold., da naredí vodnjak, kjer bo kasarna za vojaške konje. Gosp. Ferd. Bilina je za 100 gld. dobil 10 kvadr. sežnjev prostora pred svojo hišo v judovskih ulicah. Gosp. Černitu se je zagotovila služba mestnega cementára, ako dovrši dotične preskušnje. Mestnemu tesarju je bila mesečina plača za 2 gold. 50 kr. povišana; drugi požarni čuvaj je bil zopet za leto in dan puščen v začasni svoji službi; nekterim mestnim služabnikom je bilo nekoliko drv za kurjavo dovoljenih. — Mnogo drugih rečí, ki so imele danes z zboru rešene biti, je ostalo za danes (v sredo). Mestni vradnik g. G. pa, ki je več let prav izvrstno v odborovih sejah pisal protokole, ne bode jih žalibog! več pisal, ker v nedeljo popoldne je žalostna novica osupnila mesto, da se je v nesrečnem trenutku blaznosti vsmrtil.

— Unstran Vinice na Dolenskem, to je, v Severinu in Hržilu na Hrvaškem se je prikazala goveja kuga, in tako nam, ki smo komaj zopet rešili te pošasti, na novo žuga nevarnost velika, ako se ne pazi ostro na vse.

— Zabava „Južnega Sokola“ preteklo saboto je bila posebno pomenljiva za to, ker so po predlogu nekega gospoda Sokolovci kot društvo pristopili „matici slovenski“ in še isti večer nabrali potrebnih novcev. Tudi posamesnih Sokolovcev je pristopila precej velika množica k „matici.“ Tako se je ta večer „Južni Sokol“ lepo vpisal v zlate bukve naroda; kajti ni je gledé na omiko našo važniše naprave za narod naš, kakor je „matica.“ V veselje nazočih je gosp. načelnik izigral 4 promese; znabiti da sreča zadene pravega moža. — Prihodnjo saboto bo memo druzega zabavnega gradiva tudi gledišna igra.

— „Triglav“ začne izhajati ob novem letu pod vredništvom gosp. pl. Radiča.

— Že v nekterih časnikih smo brali, da med tiste cesarske rudnike, ki jih vlada v pomnoženje državnih dohodkov misli prihodnje leto prodati, spada tudi rudnik živega srebra naše Idrije.

— *(Odprto pisemce nekemu gosp. ustanovniku slovenske Matice.)* „Novice“ so bile 18. marca lani oznanile, da je njih vredništvo iz Konjic na Štajarskem za slovensko Matico prejelo obligacijo za 1000 gold. Ker pa matičinemu odboru ta iskreni rodoljub iz Konjic do zdaj še ni povedal svojega imena, toraj ga uljudno prosimo, naj blagovoli matičinemu odboru oznaniti, kako in kam se mu bodo mogle pošiljati knjige o matičinih stroških na svitlo dajane?

V Ljubljani 26. novembra 1864.

V imenu opravilnega oddelka slovenske Matice:

Dr. L. Vončina,
preds. namestnik.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz državnega zbora preteklega tedna nimamo mnogo povedati, ker volili so se še le odbori, kteri bojo pretresali vladine predloge, predno pridejo zbornicama v sklep. Zbornica gosposka je v 3. seji potrdila po svojem odboru sestavljeni odgovor na prestolni ogovor. Čeravno sta grof Thun in grof A. Auersperg nasprotovala mnogim stavkom, jima vendar ni nič obveljalo; zbornica ni odobrila nobene njune prenaredbe, in tako je ostalo pismo brez vsega odločnega programa o mnozih zeló važnih notranjih in unanjih vprašanjih, kterih Avstrija sedanji čas nikakor ne bode môgla tako zlahkoma dovršiti, kakor si večina zbornice gosposke misli. Vladi sami mora gotovo na tem ležeče biti, da pozveda, kaj mislijo tudi poročniki ljudstva; ako ji ti nič ne povedó, podoba bi bila, kakor da ne bi trebalo državnih in deželnih zborov. Odbor zbornice poslancev je v osnovi svojega odgovora v spodobni besedi odkril svoje mnenja, svoj program v mnozih vprašanjih. To po odboru osnovano pismo pa pride še le te dni v pretres občnemu zboru. V 6. seji zbornice poslancev je državni minister odgovoril na vprašanje: kako in kaj je z odgovornostjo ministersko? Rekel je, da ministerstvo zdaj še ne bo predložilo državnemu zboru te postave, ker ni pravi čas še za to, dokler državna ustava nima djanske veljave v vseh deželah cesarstva, pa dodal je še tudi to, da nikakor še ni jasno, kako bo z odgovornostjo deželnih poglavarjev gledé na deželne zbore, ktero zahtevajo ti zbori. Ko je minister končal svoj govor, je osupnjena molčala zbornica. Mi pa se skladamo s obilnimi glasovi naše dežele in drugih dežel, da zdaj nikakor ni še čas za to postavo, dokler je državni zbor le po besedi vesoljni, ne pa djansko; odgovornost, po kteri neka centralistična stranka toliko hrepení, ne bi zdaj še dobro došla narodom avstrijskim, ki marveč zahtevajo, naj bi pred vsem vsi zastopniki njih se prav živo zavedali svoje odgovornosti proti deželam, ktere zastopajo. V 5. seji je bilo naznanjeno, da sta se dr. Zak iz Českega in dr. Bily iz Marskega odpovedala poslanstvu; „levica“ je z veselim glasom kričala „pravo!“ Ne vemo, ali je res to tako vesela novica, da klopí državnega zbora čedalje bolj prazne prihajajo? To so važnejše dogodbe preteklega tedna v državnem zboru. — Novega davkovskega zajèma (posojila) se je namesti 25 milijonov spečalo 52 milijonov: 27 milijonov se tedaj po ministerskem razglasu od 26. t. m. ne bo vzelo in sicer se sprejmejo le vsi podpisi pod 10.000 gold.; ostalim višim se bo po odločeni razmeri odpisalo toliko, da ostane razpisanih 25 milijonov. — Konec oktobra je bilo še za 4 milijone in 210.713 gold. papirnatih desetic med ljudstvom. — Društvo „slovanska beseda“ (čitavnica) na Dunaji je razglasila že svoje pravila; predstojnik s 16 odborniki opravlja čitavničine opravila. — Dunajski mestni odbor je 23. t. m. izročil gosp. grofu A. Auerspergu diplom častnega mestjanstva. — 26. t. m. je komisija v Zagrebu odločila mesto, kjer bode stal spominek Jelačića bana. — V god mnogocenjenima gospodoma dr. M. Šuhaju in M. Bogoviću so, kakor piše „Naše gore list“, zagrebški pravniki 4. t. m. zvečer napravili serenado, ki se je lepo zvršila; serenado sl. baronu Drag. Kušlanu pa jo je isti večer zabranilo mestno glavarstvo, češ, da se nikomur ne sme serenaditi brez dovoljenja; gospodje so odpevši zaklicali „živio baron Kušlan“ in mirno odšli. — Srbska skupščina je na 12. dec. sklicana v Karlovce. — Knez črnogorski je dovolil Luku Vukaloviću stanovanje v Grahovu proti temu, da se ne sme nikakor preko granice v Hercegovino mešati. — Mazzini v najnovejšem razglasu utolažuje punt na Furlanskem ter prigovarja mladini talijanski, naj krv svojo hrani za ugodniši čas. — Na palačo kralja talijanskega so republikanci 18. t. m. zvečer nabili napis, da „hiša ta je naprodaj in kralj za vislice.“ — Piše se, da bavarska vlada je papežu ponudila 6000 vojakov za posadko. — Vlada pruska in avstrijska ste si o šlezvik-holštanjskih zadevah zopet nekako navskriž. — Najvažnejša novica je ta, ki se bere v „Moskauer Zeit.“, „da prid Rusije zahteva, da podpira Avstrijo o beneških zadevah, in da je treba, da septemberska zaveza pritiska na Rim. Rusija mora to povedati Avstrii in tako mir vzdržati.“ Ako je ta novica kaj več kot časnikarska pravlica, utegnejo čudne zapletke izvirati iz tega: Rusija zoper Rim, Francoska za Rim, Rusija za Benetke, Francozka zoper Benetke — med temi pa povsod Avstrija. — Linkoln je zopet izvoljen za predsednika (vladarja) severne Amerike. To pa pomeni neprestano vojsko zoper južne Amerikance za odpravo sužtva, ktero je sramota za sedanje čase. Po tej volitvi se je zopet podražila volna.

Listnica vredništva. Gosp. Š. B. v G: Poslani „govor“ je preveč zakasnjen; pošljite nam, kar sicer imate; ako so dobre stvarce vmes, radi jih natisnemo.

Kursi na Dunaji

29. novembra 1864 — **v novem denarji**

Državni zajemi ali posojila.		**Druge obligacije z lotrijami.**	
5% obligacija od leta 1859 v novem dnar. po 100 g. g.	66.35	Kreditni lozi po g. 100. g.	126.50
5% nar posojilo od l. 1854 „	89.00	4½% Tržaški lozi po 100 „	108.00
5% metalike . . . . „	71.35	5% Donavsko-parabrodski po g. 100 . . . „	85.75
4½% „ . . . . „	63.25	Knez Esterhazy. po g. 40 „	108.00
4% „ . . . . „	55.00	Knez Salmovi po g. 40 „	31.75
3% „ . . . . „	42.00	Knez Palfyovi po g. 40 „	28.50
2½% „ . . . . „	35.50	Knez Claryovi po g. 40 „	27.25
1% „ . . . . „	—.—	Knez St. Genoisovi po g. 40 „	28.75
Obligacije zemlišn. odkupa. (po 100 gold.)		Knez Windischgräz. po g. 20 „	18.00
5% doljno-avstrijanske g.	90.25	Grof Waldsteinovi po g. 20 „	18.00
5% ogerske . . . . . „	73.75	Grof Keglevičevi po g. 10 „	14.00
5% hrvaške in slovanske „	75.25	Budimski . . po g. 40 „	26.00
5% krajnske, štajarske, koroške, istrijanske . „	89.00	**Denarji.**	
Državni zajemi z lotrijami.		Cesarske krone . . . g.	16.65
Zajem od leta 1860 . . . „	93.20	Cesarski cekini . . . „	5.58
„ „ „ 1860 petink. „	93.70	Napoleondori 20 (frankov) „	9.40
„ „ „ 1839 . . . „	156.00	Souvraindori . . . . „	—.—
„ „ „ 1839 petink. „	152.50	Ruski imperiali . . . „	9.61
5% narodni od leta 1854 „	79.70	Pruski Fridrikdori . . „	9.74
Dohodkine oblg. iz Komo „	19.50	Angležki souvraindori . „	11.77
		Louisdori (nemški) . . „	—.—
		Srebro (ažijo) . . . . „	16.00

Žitna cena

v Ljubljani 28. novembra 1864.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 3 fl. 82. — banaške 3 fl. 82. — turšice 3 fl. 2. — soršice 3 fl. 7. — rež 2 fl. 60. — ječmena 2 fl. 67. — prosa 3 fl. 2. — ajde 3 fl. 2. — oves 1 fl. 92.

Loterijne srečke:

V Gradcu / na Dunaji } 23. nov. 1864: **65. 22. 64. 85. 34.** / **60. 74. 75. 79. 47.**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 3. decembra.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.